

POROČILA REPORTS

POROČILO O AKTIVNOSTIH KOORDINATORJA VARSTVA ŽIVE KULTURNE DEDIŠČINE V LETU 2014

Anja Jerin

255

Minevajo štiri leta, odkar je Slovenski etnografski muzej s sklepom Ministrstva za kulturo leta 2011 prevzel naloge in obveznosti Koordinatorja varstva žive kulturne dediščine (v nadaljevanju Koordinator). V tem času je Koordinator na Ministrstvo za kulturo podal več predlogov za vpis v Register žive kulturne dediščine (v nadaljevanju Register), ki se tako stalno dopolnjuje.

Delovna skupina Koordinatorja varstva žive kulturne dediščine (v nadaljevanju Delovna skupina), ki šteje 20 članov iz različnih ustanov, ki se iz različnih vidikov ukvarjajo z nesnovno kulturno dediščino, se je v letu 2014 sestala trikrat – v mesecu februarju, juniju in novembru. Skupaj je obravnavala 20 novih pobud¹ za vpis v Register. Prav tako je ponovno obravnavala nekatere pobude, o katerih se je morala dodatno seznanimi.² V letu 2014 sta se Delovni skupini pridružila dva nova člana – mag. Barbara Urbanija, predstavnica Slovenske nacionalne komisije za Unesco, in Sebastjan Weber iz Muzeja novejšje zgodovine Celje.

V letu 2014 je bilo v Register vpisanih šest novih enot nesnovne kulturne dediščine (Tradicionalno lončarstvo, Izdelovanje trničev in pisav, Vrbiške šeme, Zagoriške mačkare, Slamnikarstvo na Domžalskem, Priprava bovških krafov). K že vpisanim enotam³ je bilo skupaj dodanih enajst novih nosilcev. Do 31. 12. 2014 je bilo v Register skupaj vpisanih 37 enot in 79 nosilcev nesnovne kulturne dediščine.

¹ Pobude, ki jih je v letu 2014 prejel Koordinator: Vrbišče šjme, Bovški krafi, Cvetnonedeljska butarica iz barvanih lesnih oblancev in zelenja, Drevak – izdelovanje in vodenje čolna po Cerkniškem jezeru, Mlinarstvo, Peka velikonočnih oblatov, Skodlarstvo, Tesarstvo, Ribniško suhorobarstvo, Izdelava jezerskega čolna – drevaka, Kopunjenje, Mojstrska delavnica Vevče, Lajnanje, Pisane pastirske palice, Ponikovske mačkare, Škuljanje, Izdelovanje prekmurskih pisanic z batik tehniko, Izdelovanje prekmurskih remenk s praskanjem, Lajnanje in izdelovanje lajn, Polstenje volne.

² Pobude, ki jih je v letu 2014 Delovna skupina ponovno obravnavala: Brod na Mostecu, Mojstrska delavnica Vevče, Ročna izdelava opeke.

³ Novi nosilci so bili dodani naslednjim enotam: Tradicionalno izdelovanje kranjskih klobas, Izdelovanje papirnatih rož, Izdelovanje cvetnonedeljskih butar, Tradicionalno lončarstvo, Škoromatija, Klekljanje idrijske čipke. 5 V Register so bile vpisane naslednje enote: Tradicionalno lončarstvo, Izdelovanje trničev in pisav, Vrbiške šeme, Zagoriške mačkare, Slamnikarstvo na Domžalskem, Priprava bovških krafov.

V letu 2014 sta bili razglašeni dve živi mojstrovini državnega pomena. Koordinator je pripravil predloga za razglasitev Cerkljanske laufarije ter Drežniškega in Ravenskega pusta za živi mojstrovini državnega pomena. Ministrstvo za kulturo je v sodelovanju s Koordinatorjem in nosilci obeh elementov dediščine pripravilo Odloka o razglasitvah Cerkljanske laufarije ter Drežniškega in Ravenskega pusta za živi mojstrovini državnega pomena. Javna obravnava odlokov je potekala 14. 2. 2014 v Tolminskem muzeju. Vlada Republike Slovenije je Odloka o razglasitvah sprejela 3. 4. 2014.

256

Javna obravnava v Tolminskem muzeju (Foto: Anja Jerin)

V namene seznanjanja s postopki obravnave nominacij za uvrstitev na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva sva se predstavnici Koordinatorja Nena Židov in Anja Jerin udeležili 9. zasedanja Unescovega Medvladnega odbora za varovanje nesnovne kulturne dediščine, ki je med 24. in 29. 11. 2014 potekalo v Parizu.

Ena od obveznosti držav podpisnic Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine (2003) (v nadaljevanju Konvencija) je oddaja periodičnega poročila (poročanje na šest let) o implementaciji Konvencije v državi. Republika Slovenija je morala v lanskem letu oddati prvo poročilo. Predstavnici Koordinatorja Nena Židov in Anja Jerin sva sodelovali pri zbiranju informacij in pripravi omenjenega poročila, ki je bilo oddano na sedež Unesca.

V letu 2013 je bila izbrana celostna grafična podoba, s katero se predstavlja Koordinator. Izbran je bil tudi zaščitni znak Registra, ki smo ga v mesecu marcu 2014 dali za uporabo v Registru evidentiranim nosilcem nesnovne kulturne dediščine. Od marca do decembra 2014 se je za uporabo znaka, v namene apliciranja na različne tiskovine in izdelke nosilcev, odločilo 28 v Registru evidentiranih nosilcev nesnovne kulturne dediščine. Ti imajo tudi možnost pridobitve potrdila o vpisu v Register. V letu 2014 so za potrdilo zaprosili štirje nosilci nesnovne kulturne dediščine.

Zasedanje Unescovega Medvladnega odbora v Parizu novembra 2014 (Foto: Anja Jerin)

V namene večje prezentacije posameznih enot nesnovne kulturne dediščine, ki so vpisane v Register, so bili na spletni strani Koordinatorja in na spletni strani Ministrstva za kulturo objavljeni karakteristični videoprikazi posameznih enot. Objavljenih je bilo devet karakterističnih videoprikazov.⁴

Ena od pomembnih nalog Koordinatorja je tudi promocija nesnovne kulturne dediščine. Poleg pisanja o nesnovni kulturni dediščini Slovenije v različnih člankih in sodelovanja v organizacijskem in programskem odboru dogodka Srečanje kulturne dediščine Slovenije (Ptuj, 20. 2. 2014) je Koordinator za promocijo v Register vpisanih enot v lanskem letu poskrbel tudi z organiziranjem različnih dogodkov. Tako je 23. avgusta 2014 na ploščadi pred Slovenskim etnografskim muzejem v organizaciji nosilcev igre pandolo in predstavnice Koordinatorja Tjaše Zidarič potekal drugi *Turnir Slovenskega etnografskega muzeja* v igri pandolo, ki je od marca 2013 vpisana v Register.

V okviru prvih Dnevnov nesnovne kulturne dediščine v Slovenskem etnografskem muzeju, ki so potekali med 25. in 27. 9. 2014, je Koordinator predstavil v septembru izdano dvojezično publikacijo z naslovom *Promocija nesnovne kulturne dediščine: Ob 10. obletnici Unescove Konvencije*. Publikacijo, ki je izšla v namen obeležitve 10. obletnice Konvencije, smo uredile Anja Jerin, Tjaša Zidarič in Nena Židov. Izdana je bila s podporo Ministrstva za kulturo in Slovenske nacionalne komisije za Unesco. Publikacija na 95 straneh obsega nagovore z dogodka ob obeležitvi 10. obletnice v septembru 2013 in članke

⁴ Objavljeni video prikazi prikazujejo naslednje vpisane enote: Obhodi pustnih oračev, Obhodi kurentov, Drežniški in Ravenski pust, Izdelovanje klobukov iz kostanjevega listja, Otepanje v Bohinju, Priprava poprtnikov, Priprava bohinjskega mohanta, Godbeništvo in Tradicionalno lončarstvo.

slovenskih in tujih avtorjev na temo promocije nesnovne kulturne dediščine. Na razstavi *Tradicionalno izdelovanje papirnatih rož*, avtoric Nene Židov in Anje Jerin, ki je bila na ogled v upravni hiši Slovenskega etnografskega muzeja od konca septembra 2014 do konca februarja 2015, so bili predstavljeni izdelki nosilcev te nesnovne kulturne dediščine, ki so bili do konca meseca septembra 2014 evidentirani v Registru, in muzejski predmeti iz zbirk Slovenskega etnografskega muzeja. Razstava *Nesnovna kulturna dediščina Slovenije skozi fotografijo*, avtoric Nene Židov in Anje Jerin, ki je bila od konca septembra do začetka novembra 2014 na ogled v kavarni Slovenskega etnografskega muzeja, pa je s fotografijami predstavljala v Register vpisane enote nesnovne kulturne dediščine. Na mednarodnem posvetu, ki ga je s strani Koordinatorja organizirala Nadja Valentinčič Furlan, so strokovnjaki vizualne antropologije soočili mnenja o dokumentiranju in predstavljanju nesnovne kulturne dediščine s filmom. Dnevi nesnovne kulturne dediščine so se zaključili z delavnico izdelovanja papirnatih rož pod vodstvom Milene Zelenik, ene izmed v Registru evidentiranih nosilk.

Znak Registra žive kulturne dediščine

Odprtje razstave *Tradicionalno izdelovanje papirnatih rož* septembra 2014 (Foto: Miha Špiček)

Udeleženci 8. mednarodnega srečanja strokovnjakov JV Evrope maja 2014 na Cipru (Foto: Anja Jerin)

Predstavniki Koordinatorja so se v namene promocije Registra, nesnovne kulturne dediščine Slovenije in aktivnosti Koordinatorja v letu 2014 udeleževali različnih dogodkov⁵, strokovnih posvetov in srečanj⁶. Prav tako so aktivno sodelovali na strokovnih posvetih, srečanjih in okroglih mizah tako doma kot v tujini. Predstavnici Koordinatorja Nena Židov in Anja Jerin sta se aktivno udeležili okrogle mize *Innovating Heritage: Dediščina in privatizacija: K skupni dediščini*, ki je 21. 3. 2014 potekala na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Nena Židov je na srečanju *Kulturna dediščina kot generator turističnega razvoja regije*, ki je 8. in 9. 4. 2014 potekal v Škofji Loki in Ribnici, predstavila referat z naslovom *Varovanje nesnovne kulturne dediščine Slovenije v luči Unescove Konvencije*. Prav tako je v okviru srečanja *Nesnovna kulturna dediščina kot poslovna priložnost* (Bovec, 24. 4. 2014) predstavila referat *Posledice vpisa v Register žive kulturne dediščine in razglasitev živih mojstrov in za nosilce*. Nena Židov in Anja Jerin sta se med 15. in 16. 5. 2014 udeležili 8. mednarodnega srečanja strokovnjakov JV Evrope: *Intangible Cultural Heritage and Education: Experiences, Good Practices, Lessons Learned*, ki je potekalo na Cipru. Nena Židov je predstavila referat *The intangible cultural heritage of Slovenia in the light of UNESCO's Convention (2003)*, Anja Jerin pa referat z naslovom *Intangible cultural heritage in the Slovene educational system: examples of good practices from a Slovene kindergarten and primary school*. Nena Židov se je 11. 6. 2014 udeležila okrogle mize *Aktualno: Vidiki avtentičnosti pri ohranjanju dediščine*, ki je potekala v organizaciji Slovenskega etnološkega društva v Slovenskem etnografskem muzeju. Nadja Valentinčič Furlan je s prispevkom *Audiovisual documentation of intangible cultural heritage in Slovenia*, sodelovala na konferenci *VANEASA: Collaboration, Intimacy & Revolution: Innovation and Continuity in an Interconnected World*, ki je potekala 31. 7. 2014 v Talinu. Anja Jerin je na vsakoletnem Seminarju koordinatorjev slovenske ASP

⁵ Udeležili so se 160-letnice Šelmarije v Kostanjevici na Krki (15. 2. 2014), predstavitev projekta *V istem čolnu – mladi čvarji izročila* (Dolenja vas, 19. 5. 2014) in dogodka Splovitev drevaka (Dolenja vas, 27. 9. 2014).

⁶ Udeležili so se dogodka Srečanje kulturne dediščine Slovenije: Vloga kulturne dediščine v razvoju krajev in pokrajin (Ptuj, 20. 2. 2014), simpozija Slovensko pripovedništvo (Ljubljana, 4. 4. 2014), konference *Intangible Cultural Heritage in the UK: Promoting and Safeguarding Our Diverse Living Cultures* (London, 20. 9. 2014).

mreže (Kranjska Gora, 7. 11. 2014) predstavila delo Koordinatorja s prispevkom *Od Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine do Registra žive kulturne dediščine*. Nadja Valentinčič Furlan je z referatom *Museum and visual anthropology associated* med 4. in 5. 12. 2014 sodelovala na konferenci *MUVI 5 Muzeji – video – film*, ki je potekala v Zagrebu.

260

K sodelovanju na risarskem natečaju na temo *Pravljčna dežela legend, bajk, mitov in zgodb iz moje domovine*, ki ga je organiziral Regionalni center za varovanje nesnovne kulturne dediščine v JV Evropi iz Sofije, so bili junija 2014 povabljeni tudi slovenski učenci osnovnih šol, stari med 8 in 14 let. Izmed enajstih prispelih risb, ki smo jih na naslov Koordinatorja prejeli do 26. 6. 2014, smo predstavniki Koordinatorja v sodelovanju s Slovensko nacionalno komisijo za Unesco izbrali tri risbe, ki so bile poslane na sedež Regionalnega centra v Sofiji. Izmed 126 prejetih risb otrok iz Albanije, Armenije, Bolgarije, Hrvaške, s Cipra, iz Romunije in Slovenije je eno od podeljenih dveh tretjih nagrad prejela Eva Družinec iz Osnovne šole Cvetka Golarja za risbo *Zgodba o nastanku grba mesta Škofja Loka*. Eno od nagrad, podeljenih za spodbudo mladim ustvarjalcem, pa je prejela Žana Pintarič iz Osnovne šole Belokranjskega odreda Semič za risbo *Kočevarska pravljica o kači velikanki, ognju in stolpu*.

Na sedežu Unesca v Parizu je bila v juniju 2014 odprta razstava *Slovanski karnevali*, ki jo je Forum slovanskih kultur postavil pod okriljem Unesca in v sodelovanju z dvanajstimi evropskimi državami. Na razstavi, kjer je predstavljena pustna dediščina slovanskih držav, so med drugimi predstavljene tudi pustne šege Slovenije, ki so vpisane v Register.⁷ V letu 2015 bo razstava na ogled tudi v Slovenskem etnografskem muzeju.

Tekoče delo Koordinatorja je v lanskem letu obsegalo številne sestanke s predlagatelji pobud za vpis v Register, svetovanja po telefonu in elektronski pošti v zvezi z vpisom enot in evidentiranjem nosilcev v Register. Terensko delo spada med pomembnejše aktivnosti Koordinatorjevega delovanja, saj brez sodelovanja z nosilci varovanje nesnovne kulturne dediščine ne bi bilo mogoče. V letu 2014 je Koordinator vzpostavil številna sodelovanja z nosilci, na ta način pridobil podatke in dokumentacijo (fotografije, videoposnetke) o elementih nesnovne kulturne dediščine, ki so predmet vpisa v Register (slamnikarstvo, škoromatija, Zagoriške mačkare, Vrbiške šeme, Šenčurski godlarji, gregorjevo, izdelovanje ljubenskih potic, cvetna nedelja na Ljubnem, ciljanje pirhov v Trebnjem, velikonočne igre in plesi v Metliki, izdelovanje papirnatih rož, Festival idrijske čipke, lončarstvo, Ribniški sejem, odprtje razstave *Brkinski škoromati*, splovitev drevaka, izdelovanje kurentij, posavsko stehvanje, miklavževanje, žive jaslice, štefanovo, dedek Mraz). Predstavniki Koordinatorja so na terenih v letu 2014 posneli okoli 3500 fotografij in z videoposnetki dokumentirali štiri elemente nesnovne kulturne dediščine. Iz v letu 2014 posnetega gradiva je bil za potrebe razstave *Tradicionalno izdelovanje papirnatih rož* izdelan en film.

⁷ Predstavljene so naslednje enote: Cerkljanska laufarija, Borovo gostüvanje, Drežniški in Ravenski pust, Obhodi pustnih oračev, Škoromatija, Obhodi kurentov in Šelmarija.

Spletna stran Koordinatorja⁸ predstavlja pomembno stičišče informacij za vsakogar, ki išče podatke o načinu varovanja nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji in v mednarodnem prostoru (Unesco). Na spletni strani so bila v preteklem letu objavljena obvestila o novih vpisih v Register, o nosilcih, ki so bili evidentirani v Register, o aktivnostih Koordinatorja, dogodkih, ki jih je organiziral Koordinator, nosilci in drugi, publikacije s področja nesnovne kulturne dediščine, dokumenti, ki so potrebni za oddajo pobud za vpis v Register, ter povezave do pomembnejših ustanov, ki se ukvarjajo z nesnovno kulturno dediščino tako doma kot v tujini.

Ob prevzemu koordinatorskega leta 2011 smo v Slovenskem etnografskem muzeju septembra 2011 pripravili predlog za spremembo sintagme živa kulturna dediščina v nesnovna kulturna dediščina v Zakonu o varstvu kulturne dediščine (UL RS, št. 16/2008 z dne 15. 2. 2008) in ga naslovili na tedanje ministrstvo pristojno za kulturo. Tudi v letu 2014 si je Koordinator prizadeval za spremembe terminologije v zvezi z nesnovno kulturno dediščino.

261

Tako kot doslej bo tudi v nadaljevanju svojega delovanja Koordinator skušal povezovati nosilce na terenu, jim nuditi možnosti predstavljanja njihove dediščine ter skrbeti za dokumentiranje in promocijo posameznih elementov nesnovne kulturne dediščine.

⁸ <http://www.nesnovnadediscina.si>.